

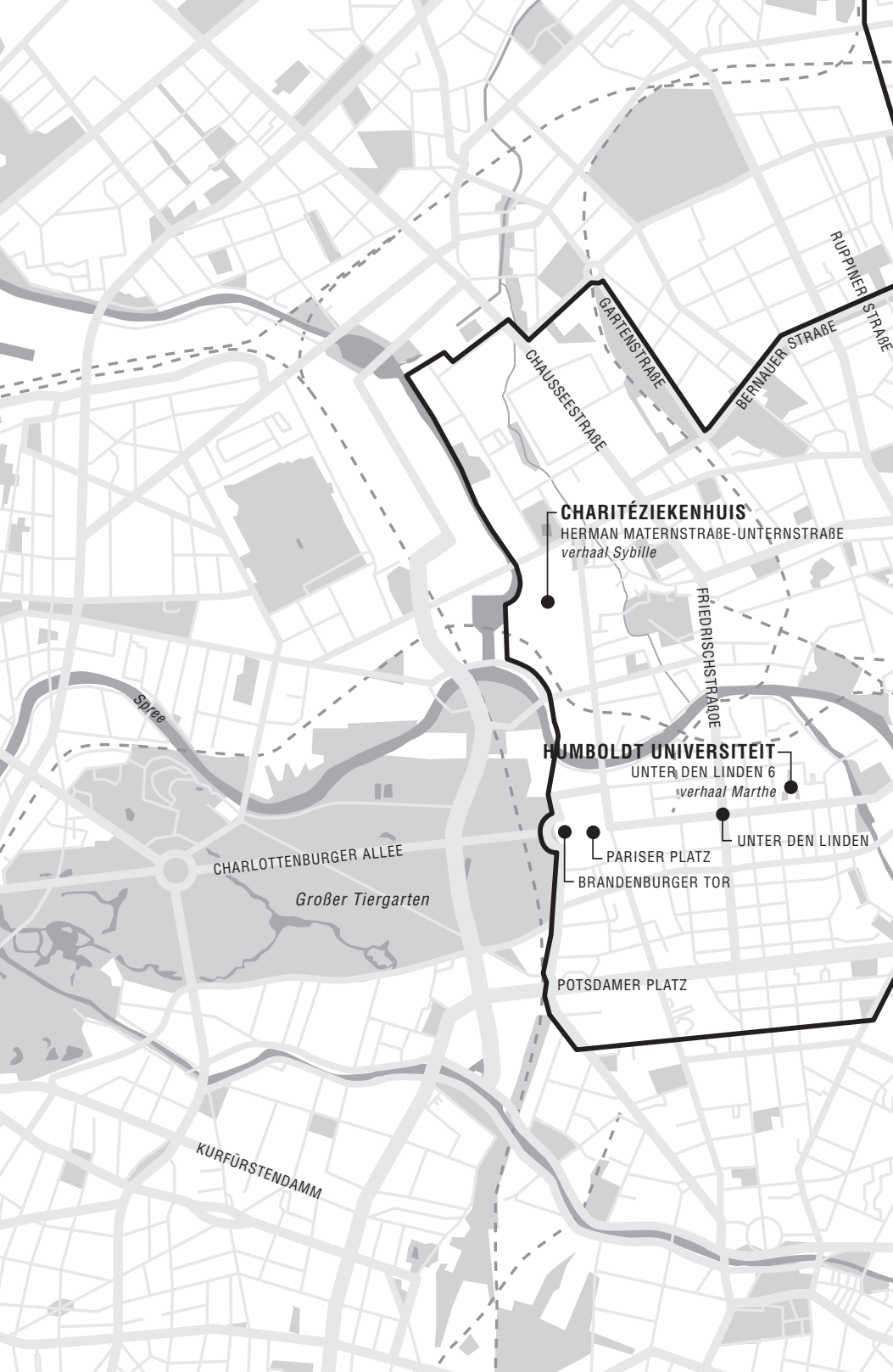
ALINE SAX

G R E

N S G

A N G

E R S

Spre

CHARLOTTENBURGER ALLEE

Großer Tiergarten

KURFÜRSTENDAMM

CHAUSSEESTRAË

GARTENSTRAË

BISMARCKSTRAË

RUPINER STRAË

FRIEDRICHSTRAË

CHARITÉZIEKENHUIS

HERMAN MATERNSTRAË-UNTERNSTRAË
verhaal Sybille

HUMBOLDT UNIVERSITEIT

UNTER DEN LINDEN 6
verhaal Marthe

PARISER PLATZ

UNTER DEN LINDEN

BRANDENBURGER TOR

POTSDAMER PLATZ

GETHSEMANEKIRCHE

STABGARDER STRAßE 77
verhaal Sybille

RIOOL VLUCHTPOGING

GLEIMSTRASSE-AM FALKPLATZ
verhaal Julian

HUIS VAN JULIAN EN SYBILLE

MARIENBURGER STRASSE
verhaal Julian & Sybille

Volkspark Friedrichshain

U-BAHNHOF

KLOSTERSTRASSE
verhaal Julian

WAISENTUNNEL

WAISENSTRASSE
verhaal Julian

U-BAHNHOF

JANOWITZBRÜCKE
verhaal Julian

HUIS VAN MARTHE EN FLORIAN

ANDREASSTRASSE - SINGERSTRASSE
verhaal Marthe

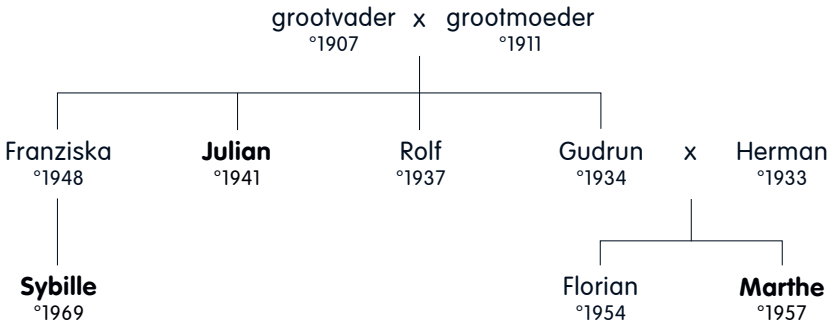
U-BAHNHOF

HEINRICH-HEINE STRASSE
verhaal Julian

U-BAHNHOF

MORITZPLATZ
verhaal Julian

Spree

ÉÉN STAD, TWEE LANDEN

Toen Duitsland in 1945 de Tweede Wereldoorlog verloor, werd het land verdeeld onder de winnende grootmachten. Duitsland werd opgedeeld in vier bezettingszones: een Franse, een Britse, een Amerikaanse en een Russische. De hoofdstad Berlijn, die integraal in de Russische bezettingszone lag, werd eveneens opgedeeld in vier sectoren.

De kapitalistische Westmachten verschilden echter op veel vlakken van mening met het communistische Rusland. Tot een samenwerking kwam het niet. Beide machtsblokken probeerden hun invloed in Europa uit te breiden.

In mei 1949 werden de westelijke bezettingszones samengevoegd en ontstond een nieuwe staat: de Bondsrepubliek Duitsland (BRD). In oktober van datzelfde jaar werd ook de Russische bezettingszone een onafhankelijk land: de Duitse Democratische Republiek (DDR). Hoewel beide Duitse staten onafhankelijk waren, bleven ze zeer sterk in de invloedssfeer van hun voormalige bezetters.

De BRD was een kapitalistische staat die nog steeds onder invloed stond van de Verenigde Staten. In de DDR werd een communistische marionettenregering in het zadel geholpen. Net als in de Sovjet-Unie was het communistische model gestoeld op een strenge dictatuur, waarbij politieke tegenstanders monddood gemaakt werden.

Economisch ging West-Duitsland er, onder meer dankzij de hulp van de Amerikanen, veel sneller op vooruit dan Oost-Duitsland, dat de logge planeconomie van de Sovjet-Unie overnam. Beide Duitslanden groeiden uit elkaar. De toenemende welvaart in West-Duitsland stak heel wat Oost-Duitsers de ogen uit.

Ook in Berlijn werden de westerse sectoren samengevoegd. West-Berlijn behoorde tot de BRD, terwijl het oostelijke deel van de stad tot de DDR behoorde. De stad werd het brandpunt van de Koude Oorlog.

JULIAN NIEMÖLLER

1961

Ik rook aan de lakens dat ik in het Westen was. In Oost-Berlijn hadden we geen wasmiddel dat naar bloemen geurde. Ik draaide me om en keek slaapdrongen naar het raam. Het ochtendgrijs droop langs de randen van het gordijn de slaapkamer binnen. Ik probeerde mijn dromen te scheiden van de fragmentarische herinneringen die langzaam terugkwamen. We waren gisteravond na het werk naar de Chitchat gegaan, een populaire club waar ook veel Amerikanen kwamen. We hadden gedanst. Gedronken. Te veel gedronken. Het was laat geworden. Ik had geen zin meer om de grens nog over te steken.

Er was een meisje... ik probeerde me haar naam te herinneren. Ik had haar leren kennen in de Chitchat. Ze was er met een vriendin die Walter kende. Ze had kort donker haar. Kon goed dansen. Paula. Paula heette ze. Met lome bewegingen draaide ik me weer om. De plek naast me was leeg. Een afdruk in het kussen. Meer niet. Ze had voorgesteld om bij haar te blijven slapen. Ze woonde dichtbij. Ik groef dieper, maar ik kon me niet meer herinneren wanneer we in de Chitchat vertrokken waren. Of wat we daarna gedaan hadden. Hadden we...? Ik voelde dat ik een onderbroek droeg en mijn sokken nog aanhad. De rest lag verspreid door de kamer.

In de keuken klonk het gerammel van bestek en borden. Ik snoof nog een keer aan de lakens en rolde uit het bed. Als ik me niet te snel bewoog, viel de hoofdpijn nog mee. Ik nam niet de moeite om mijn kleren op te rapen en liep tussen de kralenkettingen naar het geluid in de keuken.

Ik moest mijn ogen dichtknijpen tegen het licht. Het geluid van kopjes en lepels, borden en messen klonk schel.

‘Goeiemorgen’, zei een opgewekte stem.

Ik deed mijn ogen weer open.

Een meisje met lange blonde krullen stond aan de afwasbak. Met een geamuseerd lachje nam ze me op. Het raam stond open en een fris briesje deed de haartjes op mijn armen en benen overeind komen. Traag realiseerde ik me dat ik enkel een onderbroek

en sokken droeg. Het was te laat om weg te duiken.

‘Eet je je eitje hard- of zachtgekookt?’

‘Zacht’, mompelde ik zonder nadenken. Mijn wangen waren bloedheet, maar ze keek me niet meer aan. Ze had voor twee personen gedekt.

‘Waar is Paula?’ vroeg ik aarzelend.

‘Gaan werken.’

Op een zondag? Wat voor werk deed Paula? Maar ik vroeg niets.

‘Ik heet Heike.’ Ze glimlachte.

‘Julian’, mompelde ik. Ik had het gevoel dat ik mijn aanwezigheid moest verklaren. Dat ik iets moest zeggen waardoor ik minder op een of andere zonderlinge vreemdeling zou lijken.

De tafel stond vol met choco, marmelade en boter van merken die ik nog nooit gegeten had. Ik nam de potten op en bestudeerde de etiketten om me een houding te geven. Heike zette de eitjes in de eierdopjes en kwam tegenover me aan tafel zitten.

‘Kom je van *ginder*?’

Ik keek haar verbaasd aan. Had ze dat aan mijn ondergoed gezien?

‘Ja.’

Ze glimlachte.

‘Paula heeft een zwak voor ossi’s.’

‘Wat?’ Ik keek haar nog verbaasder aan. Een zwak... Zoals je een zwak hebt voor zwerfkatten?

Heike lachte om mijn blik.

‘Ze is communiste. Iedereen gelijk. Geen rangen en standen meer, geen rijken en geen armen. Ieder mens werkt volgens zijn eigen kunnen en krijgt wat hij nodig heeft. Ze is er vol van.’

Ik snoof en smeerde een dikke laag boter op een boterham. Ik had niet veel zin in politieke gesprekken met een West-Berlijnse op een zondagochtend. Ik sneed mijn boterham in gelijke balkjes en doopte er eentje in mijn eitje. Heike zat me nog steeds glimlachend aan te kijken, haar beide handen om een grote kop sterk geurende koffie.

‘Ik woon in Oost-Berlijn, maar ik werk in het Westen’, legde ik met volle mond uit. ‘Ik ben metselaar bij Reitmann en Zoon.’

Een collega van me, Walter, was gisteren jarig en we hebben dat gevierd. Paula was er ook. Zijn jullie vriendinnen?’

‘Nichten. Ik ben nog nooit in Oost-Berlijn geweest.’

‘Nog nooit? Waarom niet? Je loopt er zo heen.’

‘Ik weet het niet. Het is nooit in me opgekomen. Ik woon nog maar een jaar in Berlijn. Ik kom eigenlijk uit een klein dorpje. Maar daar wilde ik weg. Dus ben ik hierheen gekomen en bij Paula ingetrokken.’ Ze glimlachte. ‘Het avontuur van Berlijn, zeker? De stad waar alles gebeurt?’

‘De stad waar een nieuwe oorlog zal uitbreken, bedoel je.’

‘Geloof je dat?’

Ik haalde mijn schouders op.

‘Denk je dat de Russen West-Berlijn zullen innemen?’

‘De geallieerden hebben anders wel duidelijk gemaakt dat ze hier niet willen vertrekken, ook al ligt de hele stad eigenlijk in de Russische sector.’ Ik stak nog een reepje brood in mijn mond. ‘Maar ik hou me niet bezig met politiek’, zei ik voor ze met een westers tegenargument zou komen.

‘Heb jij altijd al in Berlijn gewoond?’

‘Ja, behalve tijdens de oorlog. Toen woonde ik een tijdje bij een grootte op het platteland, maar daar weet ik niet veel meer van.’

‘Ik hou wel van de stad’, zei Heike glimlachend. ‘Overal auto’s, voetgangers die over de Kurfürstendamm lopen alsof de wereld van hen is. De uithangborden, de lichtreclames. De meisjes die flirten met de Amerikaanse soldaten. Het is alsof iedereen hier belangrijk is. Alsof iedereen allerlei grootse dingen beleeft. Je moet er wel aan meedoen. En dan voel je jezelf ook belangrijk. Alles is wervelend en snel. Als in een film.’ Ze keek met een dromerige blik door me heen.

Ik dronk van mijn koffie zodat ze mijn gezichtsuitdrukking niet zou zien. Zo cliché.

Heike lachte kort. ‘Je moet wel denken dat ik een rare ben dat ik juist die dingen fantastisch vind. Jij woont hier al je hele leven...’

‘Ik denk dat niet. Je beschrijft net wat alle Oost-Berlijners ook zo fantastisch vinden aan West-Berlijn.’

‘Alle Oost-Berlijners, behalve jij?’

Ik haalde mijn schouders op. ‘Het heeft zo zijn aantrekkingskracht. Maar ik zou hier niet kunnen wonen, dan zou het me te veel worden.’

‘Jij kruipt ’s avonds graag terug in je anonieme woonkazerne?’

Ik keek op van mijn eitje.

‘Sorry, dat had ik niet mogen zeggen, ik bedoelde er niets mee’, verontschuldigde ze zich snel.

Ik bleef haar aankijken. Ze had zelf gezegd dat ze nog nooit in het Oosten geweest was. Waarom veroordeelde ze het dan?

‘Sorry’, zei ze nog een keer, zachter.

We aten in stilte verder. Heike durfde blijkbaar geen nieuw onderwerp meer aan te snijden en ik had geen zin om nog over Oost en West te praten. Het eitje en de koffie deden de misselijkheid die was komen opzetten een beetje zakken, maar mijn hoofd voelde aan alsof iemand het vannacht vol cement had gestort die nu aan het uitharden was. Na mijn laatste slok koffie keek ik op mijn horloge. Bijna elf uur.

‘Ik moet maar eens gaan, mijn moeder zal doodongerust zijn omdat ik niet thuisgekomen ben.’

‘Als je wilt, kun je nog een douche nemen’, zei Heike voorzichtig. ‘Dat zal je goeddoen. De laatste deur in de gang. Ik zal je een handdoek geven.’

Heike had gelijk. De warme stralen van de douche ontspanden me en het leek zelfs alsof ze het cement in mijn hoofd wat konden wegspoelen. Ik droogde me af en trok mijn kleren aan. Heike had de tafel afgeruimd en de afwas gedaan. Er stond een klein kartonnen doosje in het midden van de tafel.

‘Ik... eh... dat is voor jou. Voor je moeder. Zo vindt ze het misschien niet zo erg dat je de hele nacht bent weggebleven.’ Ze glimlachte verlegen.

Ik nam het doosje op. Een paar nagelnieuwe panty’s.

‘Paula zei me dat vrouwen in het... ik bedoel... dat panty’s bij jullie... niet zo makkelijk te krijgen zijn.’

Ze had gelijk. Bovendien was mijn moeder dol op westerse panty’s. Ik twijfelde nog even... Was mijn ossi-trots sterker dan

het vooruitzicht mijn moeder te plezieren?

‘Dank je wel, dat zal haar een groot plezier doen.’ Ik nam het doosje van tafel en glimlachte. ‘En bedankt voor het ontbijt en de douche!’

Heike straalde. ‘Graag gedaan, hoor.’

Terwijl ik de trappen af liep, probeerde ik me Paula’s gezicht voor de geest te halen, maar ik kreeg Heikes lach niet uit mijn hoofd. Toen ik bijna aan de grens was, begon het te regenen. Ik was zo in gedachten verzonken dat ik Rudi Rukker te laat opmerkte. We hadden vroeger in dezelfde klas gezeten. Hij was een vreemd kereltje met een belangrijke vader en werd door de andere kinderen vaak gepest. Rudi Rukker noemden ze hem. Het gerucht ging dat de juffrouw hem in de toiletten betrap had.

In plaats van de pesterijen te negeren, maakte hij zichzelf belachelijk door te roepen dat zijn vader hen allemaal een lesje zou leren. Zijn vader deed helemaal niets en de anderen lachten alleen maar luider. Hij was in de vierde klas naar Dresden verhuisd, maar nu als grenswachter terug in Berlijn gestationeerd om iedereen te controleren die de grens tussen Oost en West wilde oversteken. Zijn vader had de nazipartij probleemloos voor de communisten verruild – ook al waren er in de DDR volgens de propaganda al lang geen fascistten meer – en Rudi Rukker had iets van diezelfde opportunistische machtswellust.

‘Paspoort’, zei hij hard, alsof ik de dril niet kende. Zelf had ik nooit veel contact met hem gehad. Maar voor hem waren alle klasgenoten dezelfde en verdienden ze het om op hun beurt gepest te worden. Hij nam mijn paspoort en bestudeerde het onnodig lang.

‘Weet je welke dag het is?’ vroeg hij zonder zijn blik op te richten.

‘Zondag’, antwoordde ik kortaf. De druppels vielen koud in mijn kraag. Rudi stond in de beschutting van zijn hokje en vond het niet nodig om zich te haasten.

‘Zondag. Wat doet een grensganger als jij op zondag in het kapitalistische Westen? Zijn onze vrouwen niet goed genoeg mischien?’

Ik was te verbouwereerd om te antwoorden.

‘Ach kom, ik ken jouw soort wel, onderkruipers zijn jullie. Hier profiteren van de goedkope huur, onze sociale zekerheid en de lage prijzen, maar tegelijkertijd poen scheppen in het Westen, de kapitalist uithangen en Amerikaanse vrouwen neuken.’ Hij spooog op de grond.

Ik wilde hem bij zijn uniformkraag grijpen en snauwen dat het zijn verdomde zaken niet waren waar ik mijn geld verdiende en uitgaf. Toegegeven, ik verdiende in het Westen veel meer omdat de wisselkoers zo ongelooflijk voordelig was, maar mij een uitzuiger noemen... Maar ik deed niets. Hij was in dienst. Ik wilde niet in de problemen komen. Niemand in het Oosten had het begrepen op grensgangers zoals ik. Ze vonden het verraad tegenover een staat waarvoor ze zelf ook geen goed woord overhadden. Als ze de kans kregen, zouden ze net hetzelfde doen.

‘Wat zit er in die tas?’

‘Drie miljoen dollar, in briefjes van tien.’

Hij greep mijn tas en rukte de ritssluiting open.

Ik stak mijn handen in mijn zakken. De regen liep uit mijn wenkbrauwen in mijn ogen.

Rudi Rukker rommelde wat door mijn kleren. Ineens liet hij mijn tas vallen. Ze belandde in een plas.

Ik probeerde mijn ergernis weg te slikken.

‘Wat is dit? Nog smokkelen ook!’ Hij hield het pakje panty’s omhoog. ‘Weet je wel welke straf er op smokkelen staat?’ Hij leunde voorover zodat zijn gezicht op vijf centimeter van het mijne kwam.

Ik bukte me en pakte mijn tas op. De hele zijkant was kletsnat. Ik ritste ze kwaad weer dicht. Ik balde mijn vuisten tot mijn knokels er wit van werden en beet op mijn tanden.

‘Dat zal ik moeten confisqueren. Hiervan maak ik een rapport op.’ Hij wilde het pakje in zijn zak steken, wat niet echt lukte omdat hij mijn paspoort ook nog altijd vasthield.

‘Dat doe je niet. Want dan kun je ze niet zelf houden!’ Ik griste mijn paspoort uit zijn hand en beende weg.

‘Dit rapporteer ik!’ brulde Rudi Rukker me na. ‘Wees daar maar

zeker van, Niemöller! Dit rapporteer ik!' Zijn stem klonk schril.

Ik onderdrukte de neiging om te rennen. Hij kwam me toch niet achterna, hield ik mezelf voor. De eerste de beste zijstraat sloeg ik in. Uit alle macht schopte ik tegen een vuilnisemmer, die kletterend omverviel. Ik had zin om terug te gaan, die vuile klootzak eens goed door elkaar te schudden en hem met zijn mooie uniformpje door een plas te halen. Waar haalde hij het recht vandaan? Er was geen enkele reden... Smokkelen... Waarom deed hij zo uit de hoogte en pestte hij me altijd? De volgende keer zou ik niet zomaar over me heen laten lopen! Met die wraakgedachte begon ik te rennen. Ik holde de frustratie uit mijn lijf. De klootzak had mijn herinnering aan Heike verpest.

ZWEI

De volgende week bleef Heike door mijn hoofd spelen. Toen Walter me uitnodigde om op zondag mee te gaan naar de Wannsee, voegde hij er met een vette knipoog aan toe dat Paula meeging. Ik durfde hem niet te vragen of Heike er ook zou zijn.

Het geknetter van Walters bromfiets maakte de hele buurt wakker en ontlokte mijn vader een ontstemde grom. Ik nam mijn handdoek en liep de trappen af naar beneden. Walter droeg een korte witte broek, witte schoenen en een gestreept poloshirt. Hij leek wel een Amerikaanse filmster.

'Goeiemorgen', riep hij opgewekt boven het lawaai van de motor uit.

Ik begroette hem en nam achterop plaats. Het was inderdaad een mooie ochtend. Ideaal voor de hele rit naar de Wannsee, meer dan vijftiwintig kilometer verderop, helemaal door West-Berlijn. De grenssoldaten bekeken ons afkeurend – we leken een

stel decadente Amerikanen – maar ze lieten ons zonder problemen door. We zoefden langs gesloten winkels en slapende huizen terwijl de zon achter ons hoger klom. De motor maakte zo veel lawaai dat we niet met elkaar konden praten, maar dat hinderde niet. Ik sloot mijn ogen en voelde de wind in mijn haren. Ooit, ooit zou ik ook een bromfiets kopen. Als ik van de Staat een eigen appartement kreeg, net zoals mijn broer Rolf. Zolang ik thuis woonde, had vader het me verboden. Hij vond het decadent en overbodig: ik had een fiets en dat was goed genoeg.

We waren duidelijk niet de enigen die een dagje aan de Wannsee wilden doorbrengen. Vanaf de bushalte zetten tientallen mensen met stoeltjes onder hun armen, picknickmanden, strandballen en luchtbedden koers naar de ingang van het zwemcomplex. Het meer was een geliefde plek voor zowat heel Berlijn. Maar wij reden verder. Ik gruwelde van de drukte op het strand. Walter en de anderen gelukkig ook. Van ons vaste plekje, met een piepklein strandje tussen de bomen, een paar kilometer verderop leek niemand iets af te weten.

Walter parkeerde zijn bromfiets in het mulle zand. Heini, Ernst, Charlotte, Max en een meisje dat ik niet kende, waren er al. Ze hadden hun tassen her en der verspreid en de meisjes waren zich aan het omkleden. Ik kende niet iedereen van de bende. Walter had me in zijn westerse vriendengroep geïntroduceerd, maar eigenlijk was ik er alleen maar bij als hij me meevroeg. Veel andere vrienden had ik niet. Schoolvriendschappen waren snel verwaterd toen ik in het Westen aan de slag ging. Het kon me niet schelen. Walters bende was een leuke groep en zij zagen me niet met de nek aan. Terwijl Walter zijn spullen van onder het zadel haalde, kwamen er nog drie andere meisjes aan. Ze droegen allen korte jeansshortjes, grote zonnebrillen en strooien hoeden, waardoor ze op een drieling leken.

Ik rolde mijn handdoek uit en begon me uit te kleden. Toen ik mijn hemd over mijn hoofd getrokken had, stond een van de drielingmeisjes ineens voor mijn neus.

‘Hei, bink’, zei ze. ‘Waarom heb je me niet gebeld?’ Ze trok

een pruillip. Haar vingers trippelden over mijn borst. Paula. Het was Paula.

‘Wij hebben geen telefoon.’

Ze keek me met een scheef hoofd aan. Hadden ze in het Oosten echt geen telefoon? zag ik haar denken. Ze besloot om het excuus te aanvaarden.

‘Ik ben blij dat je hier bent.’ Ze draaide zich om, haalde haar handdoek uit een van de grote tassen en spreidde die uit naast de mijne. Ik bekeek haar terwijl ze ging liggen. Ik kon me nog steeds niet veel herinneren van wat er vorig weekend juist gebeurd was. Niets volgens mij, maar Paula’s gedrag deed anders vermoeden.

En ook de rest van de dag deed ze alsof we een stel waren. We zwommen, we voetbalden, we lieten ons drogen in de zon... maar de hele tijd hield Paula me in de gaten en kwam ze met de meest idiote verzoekjes aanzetten. Of ik haar rug wilde insmeren, of ik haar tas wilde aanreiken, of ik mee met haar het water in wilde, of ik een koekje lustte. Ik werd er ongemakkelijk van. Terwijl ik haar rug insmeerde en in het water haar armen om me heen voelde, bleef een onrustig gevoel aan me knagen. Pas toen ik Heike zag, begreep ik waarom.

Het was al laat in de namiddag. Ik zat met Walter, Max en Paula te kaarten, toen Heike met een half olievat vol eten op het strandje aankwam.

‘Daar is de barbecue!’ riep Max. Het vat werd gevuld met zand waar hout, papier en kolen op werden geschept. De jongens werkten met een geroutineerde vastberadenheid. Hulp hadden ze duidelijk niet nodig. Een rooster erop en nog geen tien minuten later lag het vlees te kissen. De kruidige geur van de hamburgers deed me beseffen dat ik behalve enkele koekjes sinds vanochtend nog niets gegeten had.

De laatste zwemmers kwamen uit het water, de handdoeken werden dichterbij getrokken en iedereen nam plaats rond het vat. Heike zette kommen met sla en tomaten en mais klaar. Ik keek haar aan, maar ze had geen speciale aandacht voor mij. Walter haalde een emmer met bierflesjes.

We graptten, aten en lachten. Heike zat tegenover me in de cirkel. Ik at zwiggend van het vlees en staarde naar haar door de zinderend hete lucht van de barbecue. Ze voelde hoe ik haar aanstaarde en glimlachte. Ik wilde dat ik wat dichterbij zat. Maar de cirkel was rond.

Na het eten werd de barbecue opgestookt tot kampvuur. Het schemerde, maar de temperatuur was nog aangenaam. Max nam zijn gitaar en speelde wat bekende nummertjes van Chuck Berry en Elvis. Hij koos er de trage ballades uit en Paula kwam tegen me aanliggen. Ik excuseerde me mompelend en stond op. Ik had geen zin in klefgedoe. Ik liep naar de rand van het water. Van over het meer was geen geluid te horen. Het water was zwart en de silhouetten van de bomen die ons strandje aflijnden, werden steeds donkerder. Ergens ver op het water vloog een vogel op. Ik ging in het zand zitten en keek over het meer uit. De gitaar en de stemmen achter me vermengden zich tot een zacht achtergrondgekabbel.

Ik had haar niet horen aankomen. Heike kwam naast me in het zand zitten en keek uit over het water.

‘Geen zin in meezingliedjes?’

Ik keek haar aan en wist niet goed wat te zeggen.

‘Of geen zin in Paula?’ Ze glimlachte.

‘Oei, was dat zo duidelijk?’ vroeg ik met een scheve blik.

‘Nee, hoor. Voor haar wellicht niet.’ Ze lachte kort en hees.

‘Ik kan me echt niet herinneren wat er die avond gebeurd is’, biechtte ik op. ‘Maar het lijkt alsof Paula er heel wat uit afgeleid heeft.’ Details wilde ze waarschijnlijk helemaal niet horen.

‘Maak je niet druk, er is niks gebeurd. Dat heeft ze me zelf verteld.’

Verteld?

‘Vrouwen praten over zulke dingen’, lachte ze. ‘Paula heeft de neiging nogal hard van stapel te lopen. Laat je niks opdringen.’ Ze legde even haar hand op de mijne. Haar handpalm was nog warmer dan het zand.

‘Wat vond je moeder van de panty’s?’ Er vlogen enkele eenden over het water.

‘Heel mooi’, loog ik. ‘Nog eens bedankt.’ Verdomme. Ik had haar meteen moeten bedanken.

Achter ons zong Max ‘All I have to do is dream’ van de Everly Brothers. De anderen luisterden stil naar zijn lied. Het tokkelen van de gitaar klonk breekbaar in het donker. Heike schoof een stukje op en legde haar hoofd op mijn schouder. Zachtjes neuriede ze het lied mee. Ik legde mijn arm om haar schouder en zo bleven we zitten tot het lied uit was. Maar zelfs toen Max een nieuw, sneller nummer inzette en enkele stemmen meezongen, verroerde Heike zich niet. De enige beweging kwam van haar vinger die kleine kringetjes tekende op mijn dij. Met mijn duim wreef ik over haar bovenarm. En toen ze naar me opkeek, kustte ik haar.

DREI

Op de herinnering aan die zondag zweefde ik door de week. Paula probeerde ik uit mijn hoofd te zetten. Het was laf van me om haar te ontwijken, maar wat viel er uit te leggen? *Zij* deed opdringerig. Of was ik bang om Heike tegen het lijf te lopen? Was het de sfeer geweest, het kampvuur, de zwoele avond, had ze wat te veel gedronken?

Walter stootte me aan terwijl we de laatste troffels bij elkaar raapten.

‘Ik geloof dat je bezoek hebt’, grinnikte hij. Aan de omheining van de werf stond Heike. Ze droeg een kort jeansbroekje en een witte blouse.

Onwennig liep ik naar haar toe. Hoe moest ik haar begroeten? Gewoon hallo zeggen? Haar een kus geven?

Ze nam de beslissing uit mijn handen door me om de hals te vliegen en me een kus op de mond te geven. Ik voelde Walters ogen in mijn rug.